

Nicolien Mizee

De kennismaking

Faxen aan Ger



Uitgeverij Van Oorschot
Amsterdam

Haarlem, 4 augustus 1994

Beste Ger,

Buiten scheurt het onweer de nacht aan stukken en ik loop ongedurig heen en weer, doe de gordijnen dicht en weer open en besluit toch maar aan die brief aan jou te beginnen.

Je lijkt soms zozeer een verzameling afgeronde theorieën, dat ik me weleens afvraag of je menselijk bent. Ik kreeg even hoop toen ik je twee speculaasjes zag eten, maar nam aan dat je research aan het doen was voor een nieuw scenario.

Je evident aanwezige hartstocht richt zich geheel en al op het werk, en daar voor mij gedrevenheid tot het werk de enige niet-beschamende menselijke eigenschap is, ben ik je als een soort ijsheilige gaan beschouwen, hoewel ervaring me geleerd zou moeten hebben dat alles wat ik ooit aanzag voor iets van een hogere orde, uiteindelijk neerkwam op 'een menselijke fout'.

Ik kan helemaal niet nadenken over dat rotsscenario, ik verban het altijd uit mijn geest zodra ik het de deur uit heb gestuurd, hoewel ik wel begrijp dat dat niet goed is. Kun jij niet gewoon zeggen wat ik bedoel? Dit kost me een slapeloze nacht. En hoe ben jij zo geworden? Heeft het jou slapeloze nachten gekost? En ben je er nu uit? En hoe denk je dan en

waar baseer je je oordeel op? En ben je daarom zo energiek? En waarom schrijf je eigenlijk de hele tijd?

Ik wil alleen maar uitleggen dat ik ook wel wat te zeggen heb, al begrijp ik nergens wat van, maar wat ik te zeggen zou hebben, Joost mag het weten. Het is alleen maar dat ik niet veronachtzaamd wil worden. God mag weten waar die ideeën vandaan komt, maar het is zoals het is.

Als iemand me zou vragen waarom dat *Model* verfilmd zou moeten worden, zou ik niets anders weten te zeggen dan dat ik hoopte dat er ergens een meisje van twaalf, dat die avond toevallig voor de televisie verzeild geraakt was, zou denken: 'O, zit het zo! Ik ben helemaal niet gek!' Niet omdat ik reclame wil maken voor het modelstaan, maar omdat ik probeer uit te leggen dat je best nog een beetje gelukkig kunt worden als je besluit onder ogen te zien dat het je menselijke plicht is de spoken die je in je kindertijd naar binnen gehaald hebt uit te bannen, en verder op God te vertrouwen.

Mijn model streeft naar verlossing uit haar eenzaamheid. Ze doet niets anders dan voortschrijden over de oprijlaan naar God, zonder ooit een stap verder te komen, want natuurlijk is geen enkel menselijk wezen in staat haar te bevrijden. Omdat de andere aspecten van het leven haar niet interesseren, zoekt ze een aardse vervanger voor Onze Lieve Heer in de keuringsarts, die, op een wat lager niveau, de mensen die voor hem staan oordeelt en vonnist. Als hij op de gebruikelijke wijze menselijk wordt, haakt zij af.

Ik kan niet zeggen dat ik haar handelwijze innemend vind; persoonlijk geef ik de voorkeur aan mensen als bijvoorbeeld Don Giovanni of J.D. LaRue uit *Hill Street Blues* die als gekken achter de wijven aanzitten tot de dood erop volgt, waardoor hun banale passie uiteindelijk een soort heroïek verkrijgt, maar goed, ze maakt zichzelf tenminste niets wijs.

God bestaat alleen maar bij de gratie van overgave. Ze wil zich openstellen voor de genade, en hoewel een tochtig lo-kaaltje in Beverwijk nog niet de Elyzeese velden is, slaagt ze er toch in om die twee uur niet veel meer te zijn dan een li-chaam in de tijd en zich dicht bij het voorportaal van het on-zebbare te voelen.

Beste Ger, het wordt al zowat licht. Ik ga dit morgenochtend nog even doorlezen en dan maar gewoon posten, want veel meer kan ik er niet over zeggen. Ja, ik kan nog uren doorgaan en tientallen toepasselijke citaten aanhalen, maar misschien bedoel je dit soort dingen helemaal niet, en hoe moet het dan als ik voor je sta, van aangezicht tot aangezicht?

Waar nog bij komt dat ik morgenochtend vroeg met mijn schildersbedrijf De Zwarte Kwast (tijdelijk uitsluitend be-stand uit mijzelf) aan een nieuwe klus begin, want ik spaar voor een nieuwe fiets.

Los hiervan (hoewel ik er zelden in slaag de dingen los van el-kaar te zien) het volgende verzoek:

Zoals je misschien niet weet, moeten wij ons (als vierde-jaars studenten) een begeleider zoeken. De bedoeling is dat je daar regelmatig mee afspreekt, ik denk ongeveer eens in de maand.

Je statements doen er vaak weken over om via mijn hersens in mijn bloedsomloop terecht te komen – maar toch geloof ik dat er sprake is van enige vooruitgang. Ik hoop dat jij dat ook vindt, en tijd en zin hebt mij te begeleiden. Marieke (de direc-trice) zal je bellen. Verder zul je, neem ik aan, weinig met de school te maken hebben. (Ik meen dat dit een aanbeveling is.)

Haarlem, 17 augustus 1994

Beste Ger,

Ik geloof dat ik er even klaar mee ben.

De laatste dagen heb ik nergens meer over nagedacht maar het verhaal keer op keer doorgelezen en er, als een pianostemmer, de valse tonen uitgehaald.

Ik bezag het ineens een stuk luchtiger allemaal en hou maar op er nu nog aan te veranderen, voor het alsnog comedy wordt.

Tussen ons gezegd en gezwegen: volgens mij gaat het over een model met wie het, in de loop van ongeveer een jaar, langzaam beter gaat. *Panta rhei*. Elk mens van goede wil vindt uiteindelijk een staat van genade.

Ik zit nog een beetje met de titel, en dacht bv aan 'Niet om aan te raken'. Mijn voorliefde voor bijbelse teksten bracht me in eerste instantie op 'Raak me niet aan' (*Noli me tangere*) maar ik vond het een tikje hysterisch klinken. (Vannacht wist ik ineens waarom – het deed me denken aan *Maak me niet kapot*, een boek voor de oudere jeugd, over een jongen die voor homoseksueel wordt aangezien (hij is het nog geeneens echt) (het was in de zeventiger jaren, en bovendien in Amerika)).

Nu ja, als je wat beters weet, houd ik me aanbevolen, want naarmate ik langer over de dingen nadenk, schijnen ze steeds maar dubbelzinniger en vreemder te worden, tot ik het uiteindelijk zelf niet meer kan verstaan.

Ik denk dat ik je ga bellen als ik thuis ben, om te kijken of het via de juiste brievenbus in de juiste handen gevallen is.

29 augustus 1994

Beste Ger,

Deze kaart als dank voor de laatste les, die we tot de verfijn-
dere martelingen kunnen rekenen.

Ik begrijp wat je bedoelt en ik weet dat je gelijk hebt en ik
vind het knap dat je me toch de moed niet laat verliezen, hoe-
wel ik soms de neiging moet bedwingen mijn hoofd tegen de
muur te slaan.

Alles voor de goede zaak.

Ik hoop dat je me belt als ik te lang niets van me laat ho-
ren.

Zelf heb ik nogal moeite met bellen, want ik stel me altijd
voor dat die ander net begint aan een romantisch intermezzo
en/of gehoord heeft dat z'n vader is overleden. De fantasie is
niet altijd een zegen.

Haarlem, 20 september 1994

Beste Ger,

Na de laatste les kwam ik in eerste instantie niet veel verder
dan 'unruhig wandern weil die Blätter treiben', want ik be-
greep wel dat ik, om aan jouw (en mijn) eisen te voldoen min-
der bevooroordeeld jegens mijn model moest zijn, maar ik
wist niet waar ik moest beginnen. Uiteindelijk ben ik naar Yo-
landa gegaan, het orakel dat ik raadpleeg in zware tijden. Ik
deed haar minutieus verslag van het wordingsproces van mijn
scenario, van jouw vraag om mijn 'allergrootste waarheid in
een brief te formuleren', en zelfs, min of meer terloops, hoe

jij je de vorige keer uit het raam gebogen had om een mij onzichtbaar iemand toe te spreken.

‘Ik vind mensen altijd pas echt aardig op het moment dat ze zich tot iemand anders richten,’ zei ik.

‘Dat lijkt me het begin van je allergrootste waarheid,’ grinnikte Yolanda. Aan het slot van de bijeenkomst zei ze: ‘Nicolien, jij moet gehoord worden en niet gezien. Jij moet boeken schrijven. En die moet iemand anders dan verfilmen. Maar jij moet geen scenario schrijven.’

‘Maar moet ik er dan nu meteen mee ophouden?’ vroeg ik geschrokken.

‘Nee, dit maak je af.’

Ik kwam nogal duizelig thuis, heb eerst drie dagen lang iets anders gedaan, en daarna de computer maar weer aangezet.

Mijn model is een stuk spraakzamer dan in eerdere versies en ik moet zeggen: ik ben haar bepaald gaan waarderen. Het zijn vooral de stukken met de arts en de vriend die veranderd zijn, omdat zij zich daarin het meest uitsprekt. Het een zal wel met het ander samenhangen, want zoals jij zegt: een stuk kan nooit uitstijgen boven het niveau van zijn karakterisering.

Het is langer geworden, maar dat komt ook doordat ik wat korter papier gebruikt heb, dus laat je niet misleiden, o Ger.

De poseerstukken kun je wel overslaan, want die zijn toch hetzelfde gebleven, op een enkel zinnetje na. Toen ik de namen aan het veranderen was, heb ik mijn model ook meteen maar anders genoemd, want ik vind Lucinda eigenlijk een stomme naam. Indertijd was ik nogal onder de indruk van iemand die zo heette, maar toen ze kort daarop trouwde met een alcoholische, tien jaar oudere aannemer bekoelde mijn enthousiasme. Ik deed nog een poging om haar terug te veroveren te Schoorl, maar zoals ik je al vertelde liep de zoon des huizes me voortdurend voor de voeten, en bleek ze zwan-

ger, hetgeen ze me vertelde toen ze in al haar glorie in het ligbad lag uitgestrekt. Op dat moment kwam die jongen de trap weer op. Ik heb me weleens afgevraagd of ik ooit serieus drama zou kunnen schrijven, omdat mijn eigen leven niet boven het theater van de lach schijnt uit te stijgen, maar Yolanda beweert dat dat met elkaar samenhangt en ik de wetten van het leven veronachtzaam omdat ik die al in het schrijven toepas.

Dit terzijde; ik heb eens nagedacht over een scenario voor die reeks single plays waar jij het over had: *De Galerij*. Ik dacht aan het sterfbed van mijn tante Tannie die als een gemummificeerd doodshoofdaapje maandenlang lag te sterven, en met een nauw hoorbaar zilveren stemmetje iedereen op stang wist te jagen: haar vier zusters die ze uit diverse continenten had laten overkomen, en het vrouwenzangkoor dat ooit bedacht had elke dag een half uurtje voor Tannie te komen zingen, maar dat, toen het sterven maar duurde en duurde, aanmerkelijk begon uit te dunnen.

Het gaat me vooral om Arthur, haar zoon, een buitengewoon merkwaardige jongen. Man eigenlijk, want hij is inmiddels 34.

Tannie raakte in 1958 ongehuwd zwanger, vertrok kort na de geboorte van haar zoon Arthur naar Zuid-Afrika, kwam 12 jaar later terug en trok met Arthur bij ons in. Ik was toen 8. Ze hebben jaren bij ons gewoond en leefden als kat en hond. Tannie verhuisde. Later hoorde ik dat ze een verhouding met mijn vader had. Arthur bleef nog enige jaren bij ons wonen.

Mijn zus en ik waren allebei verliefd op Arthur en hadden om beurten een verhouding met hem. Uiteindelijk trouwde Tannie met een kapitaalkrachtige man en trok in een groot huis aan het Spaarne, waar Arthur zich bij hen voegde, in de grootste kamer die ik ooit gezien heb. Toen kreeg Tannie kanker en is ze jaren aan het sterven geweest.

Het idee is het volgende: Tannie, die al in geen weken gegeten heeft, en nu ook niet meer drinkt, heeft naar verwachting nog één dag te leven. Arthur, met wie ze altijd een moeilijke relatie heeft gehad, verzorgt haar al maandenlang, daarbij alles en iedereen veronachtzamd. Hij sleept met flessen linksdraaiende yoghurt, en slaapt naast haar bed. Realiteitsbesef was al nooit zijn sterkste kant, maar zo langzamerhand begint hij dat helemaal te verliezen.

Hij verzorgt zijn moeder samen met haar vier zusters die hij burgerlijk vindt omdat ze plooirokken dragen en psalmen en canons zingen. Nu willen de zusters, die net als Tannie allemaal verpleegster zijn (geweest) en de daarbij behorende nuchtere spreekwijze hebben omtrent dood en verrotting, dat Tannie Arthur de naam van zijn vader vertelt. Arthur wil dat niet, want het staat hem tegen dat zijn arme, doodzieke moeder nog tot iets gedwongen zou moeten worden. Bovendien meent hij dat het hem niet interesseert. De tantes praten op hem in: jongen, nu kan het nog. Vanaf morgen nooit meer. En het is voor je moeder ook veel beter. Dan kan ze rustig heengaan.

Goed, dat is het idee. Arthur is dus de hoofdpersoon. Ik heb drie keer geprobeerd dit beter te vertellen, maar dat schijnt niet te lukken. Ik weet de premisse nog niet, dus ook niet hoe het afloopt, al heb ik er wel een idee over. Het papier is op. Ik ben weg van zaterdag tot en met woensdag.

Haarlem, zondag 16 oktober 1994

Beste Ger,

Teneinde je op de hoogte te houden van elke ademtocht van mijn *Model*, stuur ik je een kort overzicht van de huidige stand van zaken.

Ik heb, zonder mijn aantekeningen van de laatste les te raadplegen, het geheel nog eens doorgewerkt en enige wijzigingen aangebracht. Ik begon plotseling jouw voortdurend hameren op zichtbaarheid en duidelijkheid te begrijpen, maar dat leek me zozeer het gevolg van een andere attitude dat ik besloten heb het verhaal nu maar zo te laten als het was, en 'zichtbaarder' te schrijven in een volgend scenario.

Daarna heb ik de aantekeningen nog eens doorgelezen en gemerkt dat ik het allemaal precies volgens aanwijzing had uitgevoerd, op een paar dingen na, waar ik het niet mee eens bleek te zijn. Dus dat klopte allemaal prachtig.

Ik kreeg de driedaagse koorts toen ik me realiseerde dat ik met het opsturen van mijn scenario mijn armoedige doch riante positie aan de zijlijn van het leven opgeef. Dat heeft niets te maken met een eventuele reactie, maar is een gevolg van het kenbaar maken van mijn wens iets meer te bereiken dan model staan, huizen verven en met rust gelaten worden. Ik geloof dat ik een zekere rancuneuze onverschilligheid aan het opgeven ben. Dat is nog zo slecht niet, maar omdat daarmee de hoop op verlossing ook verdwijnt (gratis en voor niks zou God zich (in de gedaante van leraar, arts, of directeur van het arbeidsbureau) op een gewone dinsdagmiddag aan mij openbaren), zag mijn bestaan er plotseling erg hard en prozaïsch uit.

Overigens heb ik nog twee afleveringen van *De Galerij* ge-

zien, en ik begin ze steeds slechter te vinden, temeer daar op België aansluitend *The Jewel in the Crown* wordt uitgezonden, waardoor de meeste ineenschrompelen tot onhandig uitgewerkte oppervlakkige ideeën. Het is nooit meer dan het is, om jou maar eens te citeren.

Nu ja, het *Model* is nu eindelijk de deur uit, netjes uitgeprint op de super laserjet van mijn zwager en met een keurige brief van mijzelf erbij, met niks geen relativerende opmerkingen, maar allemaal heel gewoon en netjes.

8 november 1994

Beste Ger,

Ik blijf maar tobben over het verschil tussen proza- en scenarioschrijven. Ik zou graag mijn ordeloze gedachten in min of meer logische volgorde aan je willen meedelen, teneinde het onderwerp voorlopig voor mezelf af te sluiten en mijn nachten gemoedsrust terug te krijgen.

De vraag is natuurlijk in hoeverre ons ongeduld bij het lezen van fictie veroorzaakt wordt door de eigen gêne bij het schrijven daarvan (zoals jij zei: 'Bij proza denk ik altijd: dat heeft iemand anders al beter gedaan, en bij scenario niet'), een vraag die je jezelf ongetwijfeld ook gesteld zult hebben, en waarvan bij mij in het ultieme, afschuwelijke verlengde ligt: 'Gaat scenario me zo makkelijk af omdat het uiteindelijk slechts een afgeleide is van wat ik werkelijk wil?'

Je had het eens over 'mensen die te intelligent zijn om scenario te schrijven' en keek nogal betrapt toen ik zei: 'Of te stom zich over hun schaamte heen te zetten.'

Bij scenario blijf je zelf buiten schot omdat je eigen stem onhoorbaar is. Zoals ik jou ken, voor 95 procent wegvallend

achter de kunstenaar in je, lijkt het schrijven van proza me inderdaad een frustrerende aangelegenheid. Door het woud van mijn gedachten over jou (zie onze vervolgcursus 'De Mens achter de Ger') schemert een vaag vermoeden omtrent een lichte remming op je intuïtie in de omgang met de medemens, die leidde tot mijn theorie dat de buitenwereld via je vijf zintuigen direct je werkkamer ingesluit wordt en aldaar onmiddellijk wordt omgezet in scenario's. Nu is het misschien onzin, maar ik vraag me af of voor het schrijven van proza interventie van een ander deel van jezelf noodzakelijk is. Ik weet het niet, want ik ben er zelf ook niet zo sterk in.

Het spijt me dat ik het niet beter kan formuleren; ik blijf misschien ook een beetje vaag omdat ik nooit precies weet hoever ik gaan kan bij mensen, en in het vuur van mijn analyse weleens rampen heb aangericht omdat ik vergat dat ik sprak tegen het object van die analyse.

16 november 1994

Lieve Ger,

De geestig bedoelde formuleringen van mijn laatste brief waren aangebracht bij wijze van schokwerend verpakkingsmateriaal om een vraag, namelijk: mag ik je even vasthouden de volgende les? Als het niet mag, ga ik bij je weg, want dan hou ik het niet meer uit. ('Mag ik een nieuwe begeleider, deze is alweer op.')

Ik had al hele fantasieën dat ik een vreselijk ongeluk zou krijgen en blind werd, zodat ik eindelijk een excuus zou hebben je aan te raken als je me in het ziekenhuis kwam opzoeken.